

Mottagare
Regionstyrelsen

Rapport från styrkeområdet näringslivets energiomställning

Förslag till beslut

- Informationen tas emot.

Sammanfattning

I denna rapport redovisas kort läget i de energiomställningsprojekt som Region Gotland finansierar helt eller delvis, de är sammanfattade i följande tabell:

Energiprojekt med finansiering från ERUF*och Region Gotlands anslag 1:1

Projektägare	Projektname	Belopp från RG	Projektid
Science Park Gotland	Node Gotland	7 355 290 kr	sept 2022 - jan 2026
Region Gotland, ECG	Tariff 2.0	1 220 511 kr	feb 2025 - april 2026
Tillväxt Gotland + IUC Kalmar	Molekyl	3 946 798 kr	sept 2023 - dec 2026
Region Gotland, ECG	Ö-drifta	3 155 459 kr	sept 2025 - dec 2028

Energiprojekt med annan finansiering plus Region Gotlands anslag 1:1

Region Gotland, RSF	Energiön Gotland	2 250 000 kr	jan 2024 - dec 2026
Tillväxt Gotland + Luleå Univ.	Predictive Movement	550 000 kr	jan 2024 - dec 2025
Region Gotland, ECG	RESTOR	747 390 kr	dec 2024 - dec 2027
Region Gotland, RSF	Viable cities, Klimatneutrala Gotland 2030	3000 000 kr	jan 2025 - okt 2027

*ERUF står för europeiska regionala utvecklingsfonden

22 225 448 kr

Från Energicentrum Gotland, Regionens stora permanenta satsning på att ge stöd i energiomställningen för invånare och företag på Gotland, ges information i flera andra ärenden vid detta RegU. Kortfattat är verksamheten i full gång med nio medarbetare och breda kontakter i det gotländska samhället.

Ärendebeskrivning

Vid varje regionalt utvecklingsutskott ges en sammanfattande rapport om

aktuella aktiviteter och insatser från styrkeområdet *Näringslivets energiomställning*.

För projekten i listan i sammanfattningen ovan ges här korta rapporter:

NODE

Projektet NODE Gotland, som drivs av Science Park Gotland i samverkan med Uppsala universitet, bidrar till att påskynda näringslivets energiomställning på regional nivå. Flera små och medelstora företag har fått stöd i att initiera klimatomställningsåtgärder såsom klimatkartläggning, övergång till förnybara drivmedel, och effektivisering av energianvändningen. Projektet har även möjliggjort nya samverkansformer och forskningsförstudier kopplade till lokal energiproduktion och cirkulära processer. Genom insatser inom coaching, forskningssamverkan och finansieringsvägledning stärker NODE Gotlands genomförandekapacitet i omställningen och bidrar till målen i Gotlands regionala utvecklingsstrategi. Projektet, som startade hösten 2022, är nu inne på sitt sista halvår.

Tariff 2.0

I projektets testområde på Östergarnslandet finns tio testpiloter i projektet under totalt fem av områdets nätstationer. Projektet har analyserat det lokala elnätet och byggt upp en kapacitetskarta samt en digital tvilling. Här finns totalt cirka 1700 kunder och 150 nätstationer. Testpiloterna har fått automatisk styrning installerad för testets räkning, den följer både tariffen och spotpriset samtidigt. Syftet med testet är att se hur prissignaler lyckas påverka testpiloternas beteenden.

Molekyl

Projektet Molekyl – industriell symbios har höjt kunskapsnivån och ökat engagemanget för cirkulär ekonomi hos industrier och tillverkande företag på Gotland genom seminarier, temadagar och workshops. Flera av dem har med stöd från Molekyl gjort prioriteringar för sitt interna omställningsarbete, antingen genom en lokal workshop på företaget eller genom att utgå från metoden ”*Circular business model canvas*”. Under vårens hackathon fick företagen bli konkreta med vilka insatsvaror de behöver och vilka avfallsströmmar de vill bli av med för att på så sätt hitta nya samarbeten och/eller produkter. Ur det arbetet kom cirka 20 olika koncept, där några handlar mer om en cirkulär affärsidé/arbetsätt som kommer att bli verklighet med små, eller inga, insatser från Molekyl, medan det för tillfället finns sju koncept som kan bli teoretiska testbäddar i höst. Sammanlagt har projektet hittills arbetat med 51 företag ur primär målgrupp och 6 aktörer ur sekundär målgrupp.

Energiön Gotland

Efter regeringsbeslutet den 4 november 2024 som ledde till stoppade planer för vindkraft i Östersjön, har projektet Energiön Gotland fått revidera sin inriktning. Nu fokuserar projektet på att hitta lösningar för samexistens mellan Försvarmakten, vindkraft och andra tekniklösningar för att möjliggöra energiomställning på Gotland. Ett av Energiöns samarbetsprojekt FÖNVIND, ger en intressant demonstration på Gotland, Näsudden under Almedalsveckan

om förutsättningar för att lösa samexistens mellan vindkraft och försvar.
Under Almedalsveckan anordnade Energiön fyra egna seminarier.

Predictive Movement

Projektet har ägnat mycket tid åt att besöka gotländska transportföretag och få dem intresserade och villiga att dela den ”kördata” som de har tillgång till (för en del är det affärshemligheter som de inte vill dela). Informationen används i den plattform, digitala tvilling, som skapas för att kunna följa hur transporterna rör sig över ön. Del två har varit att samla in fakta kring vad som transporteras i bilarna. En handfull företag är aktiva i projektet.

RESTOR

Det internationella projektet RESTOR som bland annat ska se på möjligheten att integrera lagring i det gotländska energisystemet, ska utveckla och tillämpa en planeringsmodell för ö-baserade energilagringsprojekt med flera kriterier, med hänsyn till ekonomiska, miljömässiga, tekniska och sociala hållbarhetskriterier. Projektet leds av Uppsala universitet

Klimatneutrala Gotland 2030

Klimatneutrala Gotland deltog i Viable Cities Transition Lab Forum som hölls i Linköping den 3–5 juni. Forumets tema var hållbar mobilitet för tillgängliga och klimatneutrala städer, och samlade representanter från flera svenska kommuner, myndigheter och organisationer som arbetar med klimatomställning.

Från Gotland deltog förändringsledarna för Klimatneutrala Gotland, tillsammans med representanter från Energicentrum och Tekniska förvaltningen (TKF). Deltagandet gav värdefulla insikter och inspiration för det fortsatta arbetet med hållbar samhällsutveckling på Gotland. Forumet erbjöd även möjligheten att ta del av konkreta exempel och goda erfarenheter från andra kommuners arbete med mobilitet och klimatomställning

Ö-drifta

Projektet syftar till att öka lokala företags möjlighet att balansera sin energianvändning och elproduktion inom ett avgränsat område. Genom både kunskapsöverföring och praktisk implementering av energilagringssystem kommer Ö-drifta att kunna stärka företagets förmåga att hantera sin energiförsörjning. Genom satsningar på exempelvis batterilagring och egen elproduktion kan företagen trygga sin egen drift vid elavbrott. Samtidigt bidrar de till ett mer stabilt, flexibelt och hållbart elsystem.

Not: Finansieringsteamet konstaterar att med dessa pågående projekt är den planerade andelen finansiering av energiprojekt med tillgängliga 1:1-medel i nuläget fullt utnyttjad.

Övriga insatser

Fonden för rättvis omställning, FRO (eng. JTF)

Genom EU:s Fond för rättvis omställning har Gotlands Elnät AB sedan 2022 beviljats 347 mnkr från EU-medel och statlig medfinansiering, totalt 90 % i stöd, till två delprojekt i arbetet med att uppgradera elnätet på Gotland. Heidelberg Materials i Slite beviljades år 2024 drygt 70 mnkr i EU-medel, 35 % stöd, för att installera och driftsätta ett ställverk som kan fördela effekt mellan både den kommande CCS-anläggningens olika delar och övriga enheter på fabriksområdet i Slite. Från början var ett mindre belopp avsatt för elnätet och ett större för att förbereda CCS-anläggningen. När det samlade utfallet av olika stödregler kom att begränsa utrymmet för stödet till anläggningen öppnades ett större stödutrymme för elnätet. Utöver de direkta investeringsstöden ger FRO stöd till flera forskningsprojekt för mer hållbar produktion av cement och betong.

BEIC

Baltic Energy Island Connect (BEIC) utvecklas med Region Gotland som sammanfattande part under 2025, med digitala styrgruppsmöten varje månad och dessemellan möten i arbetsgrupperna som ska konkretisera samarbetet.

Energicentrum Gotland

Information om Energicentrum ges även i andra ärenden och fördjupningar under detta REgU.

I höst, 5 september, dagen före Skördefestivalen, kommer Energicentrum att vara en av arrangörerna vid en företagardag, *Energiskörd Gotland*, i energiomställningens tecken, kl 12-18 på Gotland Grönt Centrum. Den kommer innehålla mässor, seminarier och diskussioner. Både lantbruk och övrigt näringsliv bjuds in genom värdorganisationerna LRF, Tillväxt Gotland, GFB, Gotland Grönt Centrum och Energicentrum.

Under Almedalsveckan anordnade Energicentrum tre egna seminarier och lokalen användes flitigt för andra aktörers seminarier och mingel

Bedömning

Förvaltningens bedömning är den samma som i föregående rapport. Det pågår energiriiktade utvecklingsprojekt med både bredd och djup på Gotland och i en större omfattning än någonsin förr i det gotländska näringslivet. Det ger viss optimism, trots ett bistert omvärldsläge bland annat för klimat- och energifrågor.

Bedömning av konsekvenser i tvärperspektiv

Bedömningen sammanfattningsvis är att alla projekt och insatser som beskrivs i detta ärende är viktiga för att nå gotländska klimat och miljömål.

Beslutsunderlag

Målbilaga Näringslivets energiomställning 2025-02-18
Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2025-06-24

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör